

Ove Dahl

Tilbage til 40'erne. Alle de ting, du har glemt, du kan huske

Gyldendal 2011

208 sider

kr. 299,95 vejl.

Anekdoten er velkendt. Den studerende bliver spurgt, hvad han/hun læser. Og svarer - historie. Så fortæl én, er derefter spørgerens fiffige og kvikke svar. Fortælle historier – det kan historikeren Ove Dahl. Han laver historiebøger. Det har han allerede dokumenteret gennem de tidligere udgivne og storsælgende bøger om 50'erne, 60'erne, 70'erne og 80'erne – i forrige århundrede, forstås. Og nu er turen så kommet til 1940'erne. For de fleste i dag ikke selvoplevet. Men denne anmelder, der som en årgang 1938 var barn i bemeldte årti, husker og genkender en del. Og jeg har nydt denne vandring ned ad memory lane. Og alle de ting, du har glemt, du kan huske – som bogens undertitel så rammende lyder.

Forfatterens opskrift er den samme i alle bøger. Indsamling af en mængde genstande, billeder og udsagn fra det pågældende årti. De forsynes med en kort oplysende og koncis forklaring. Men det er genstanden eller udsagnet, der er i centrum. Museum i bogform, er metoden rammende blevet kaldt. Det er dem, der skal danne billeder og genskin hos læseren. Her er vi ved det geniale i Dahls bøger. De er lavet til os alle, men de er også brugsbøger – i dette ords allerbedste betydning. Og de har allerede bevist deres brugsværdi i mange forskellige sammenhænge. I arbejdet med demente og i skolen – blot for at nævne et par områder. Mere om det senere, men først lidt om bogen.

Den er skåret over samme solide læst, som de tidligere årti-bøger. Glem alt om opstyltede teorier, om sofistikerede problemstillinger og komplicerede årsagssammenhænge. Der skelnes ikke mellem væsentligt og uvæsentligt. Det er både en styrke og en svaghed. Kaffeerstatninger ("Det er Ricks, der drik`s") og modstandsdrengene i Churchill-gruppen fra Aalborg får den samme opsætning.

Stoffet er samlet i 14 afsnit. Som f.eks. "Skal vi læse", "Fra biffen til børneradio", "De voksne bestemmer", "Mad og det, der ligner", "Den spartanske mode", "Ud i livet", "Tidens ungdom" og "Krig og fred". Hvert afsnit er opdelt i mindre temaer – som f.eks. afsnittet De voksne bestemmer i temaer som "Når far kommer hjem!", "Den daglige hygiejne", "På skolebænken" og "Alle giver en hånd med". Læseren er gennemgående godt underholdt og kan danne sine egne billeder. Vi lærer blandt andet, at der på datidens stemmesedler til sognerådsvale var anført kandidaternes stilling i samfundet. Samfundshierarkiet helt ind i stemmeboksen.

Til gengæld hører vi intet om så væsentlige og alvorlige temaer som Frøslevlejren, retsopgøret efter Besættelsen eller Fårhuslejren. Det er samfundslivets lyse sider på trods af krig, besættelse og efterkrigs-smalhans - og når det kniber, hvordan man slipper ud af kniben, der er i centrum. Og så burde forlaget nok have fanget trykfejl som ”kronprinsparret Fredrik og Ingrid” på side 172.

På side 10 får læseren at vide, at halvdelen af befolkningen i 1940'erne levede på landet, og at landbrugseksporten var nationens vigtigste indtægtskilde. Men dermed forsvinder landbruget og livet på landet ud af billedet. Og dermed også det praktiske arbejdsfællesskab, som datidens altdominerende familiebrug på landet udgjorde. Arbejde, familieliv og fritid gled på landet ud i et. Livet på landet glider ud af bogen - når man lige ser bort fra det glansbillede, som ugeblade og andre medier bragte til torvs.

Det er bylivet, der dominerer bogens sider. Den eneste hest, der forekommer i hele bogen, er på side 12, hvor to små piger fører en hest til skoning hos smeden. ”Med dobbelt Forspand af kvindelig Skønhed og ledsaget af sin egen Skygge gennem et middagsblundende Stræde i Landsbyen. Solen kalker Gavlene saa blanke, at det stikker i Øjnene, og Bier trækker sydende Streger i den varme Luft – Klap, klap, lyder Hestens langsomme Trin som Landsbyens rolige Rytme”, som billedteksten med et citat fra Billedbladet lyder i 1940. Det er da nostalgi, der vil noget.

Ingen køer eller andre husdyr forekommer. Intet hesteforspand, ingen plov eller harve, ingen selvbinder, ingen neg i skok på marken, intet tærskværk og ingen udkørsel af mæg eller ajle, som datidens gylle blev kaldt. Heller ikke ugebladet ”Hus og hjem”, startet allerede 1896, som kaldte sig et praktisk ugeblad for kvinden og hjemmet, og som var det foretrukne abonnements-blad på landet, er fundet værdigt til at blive nævnt.

Historikeren og forfatteren Ove Dahl voksede op på Nørrebro i København. Oplevede her nærheden og det sociale fællesskab mellem beboerne. Gik selv ud på plejehjem for at fortælle om gamle dage. Dahl opdagede i den sammenhæng, at der skete noget positivt med de ældre, når de så billeder eller genstande fra deres fortid. Det senere historiestudium fik derfor naturligt et socialhistorisk sigte. Han fik kendskab til den såkaldte reminiscens-metode, hvor man gennem systematiske erindringsaktiviteter kan fremkalde positive minder hos f.eks. flygtninge, psykisk syge, børnehjemsbørn og demente.

Gennem Pensionisternes Samvirke fik Ove Dahl mulighed for at stå i spidsen for et treårigt projekt om reminiscens. Og i 1999 oprettede han Dansk Center for

Reminiscens, hvor han bl.a. opbyggede de såkaldte erindringskasser med hverdagsting fra forskellige årtier i 1900-tallet. Centret har finansielt levet en usikker tilværelse, men har alligevel kunnet opretholde et højt aktivitetsniveau. Med Goethe som kilde har Ove Dahl slået fast, at ”det lykkeligste menneske er den, der kan knytte båndet mellem sit livs afslutning og dets begyndelse”.

Nostalgien lurker lige under overfladen i Ove Dahls bøger. Det er tilværelsens lyse sider, der dominerer. Men når det er sagt, føler man sig godt underholdt ved at blade og læse i den foreliggende bog. Dertil flot design og god layout. En nydelse at se på og blade i. En brugsbog i ordets bedste betydning. ”Tilbage til 40’erne” er den oplagte mandelgave til bedstemor og bedstefar på 80 – men også til alle os andre, der bare gerne vil vide lidt mere. Og som sætter pris på en tur ad mindernes allé.